

Olje- og energiminister Tina Bru
Klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn
Næringsminister Iselin Nybø
Kommunal- og moderniseringsminister Nikolai Astrup

ENERGIKREVENDE VIRKSOMHETER

Innledning

Det foreligger mange ønsker om å øke den energikrevende industri- og tjenesteproduksjonen. Datasentre har vært en del av debatten i lengre tid. Det samme gjelder produksjon av hydrogen. I det siste er også batterifabriker blitt et dagsaktuelt tema. Den nylig fremlagt rapporten fra [Prosess21](#) peker på at kraftbehovet i Norge kan øke med hele 82 TWh innen 2050 som følge av blant annet slike satsinger og tiltak som skal fase ut fossil energibruk.

Et mulig økende kraftbehov kan utløse store natur- og miljøkonflikter. Videre vil ny industri også kunne beslaglegge store arealer, med tilhørende konsekvenser for natur og matjord. Planene om flere batterifabriker illustrerer dette.

Naturvernforbundet etterlyser en politikk som minimerer samfunnets energibehov og frigjør strøm som kan brukes til å fase ut fossil energibruk og satse på nye, grønne næringer. Samtidig må det stilles strenge energi- og miljøkrav til nye virksomheter som sikrer effektiv energibruk og utnyttelse av energisystemet – og som i tillegg begrenser arealkonfliktene. Til dette trengs det et helhetlig blikk som følges opp med nødvendige virkemidler.

Energifrigjøring for å skaffe nok kraft til grønne formål

I rapporten fra [Prosess21](#) antydes det at det må settes i gang ny kraftutbygging tilsvarende en produksjon på 56 TWh for å kunne møte en økende etterspørsel. Dette vil i så fall bety store nye vann- og vindkraftutbygginger med åpenbart store naturkonflikter. Hovedstrategien for å skaffe nok kraft må derfor være å satse massivt på energieffektivisering. Bare i byggsektoren er det langsiktige effektiviseringspotensialet på 30–40 TWh strøm. I tillegg ligger det også et betydelig potensial i andre sektorer.

Det er også viktig å sikre at vi faser ut fossil energibruk på en energieffektiv måte. I transportsektoren er det ikke likegyldig om godset over lengre distanser fraktes med elektrisk drevet jernbane eller med trailere som drives av hydrogen, for å nevne ett eksempel. Og her går regnestykket klart i togets favør.

Både energifrigjøring i bygg og effektiv utfasing av fossil energibruk gjennom elektrifisering og blant annet strukturelle endringer i transportsektoren og petroleumssektoren drøftes i rapporten [Fossilfritt Norge](#), som Naturvernforbundet publiserte i 2019.

Lokalisering for å utnytte overskuddsvarme

Det er heller ikke likegyldig hvor og hvordan nye energikrevende industrier eller tjenester lokaliseres. Det er naturligvis viktig at effektiv teknologi brukes. Men det er også avgjørende at energibruken ses i en sammenheng. Datasentre, batterifabriker og hydrogenproduksjon er tre eksempler på aktiviteter som frigir mye overskuddsvarme (spillvarme). Om denne varmen utnyttes eller ikke, vil ha mye å si for det totale energiregnskapet. Overskuddsvarmen kan erstatte annen energibruk i for eksempel fjernvarmenettet eller gi

varme til andre industrier og formål som da kan unngå å bruke annen energi. Et eksempel er Digiplex' datasenter i Oslo, som [leverer varme til Fortums fjernvarmenett](#). Det er bra at Olje- og energidepartementet nå har sendt ut på høring et forslag om endringer i energiloven som pålegger dem som planlegger å drive eller foreta omfattende oppgraderinger av visse energi- og industrianlegg, å gjennomføre en analyse av nytte og kostnad av utnyttelse av overskuddsvarme.

En viktig forutsetning for å få til gode energiutnyttelse er at nye energikrevende virksomheter lokaliseres der overskuddsvarmen kan utnyttes. I tillegg vil det – om mulig – være fornuftig å lokalisere nye virksomheter der det er ledig kapasitet i strømovertføringsnettet, slik at behovet for nye kraftoverføringsutbygginger minimeres.

Minimere arealkonflikter

Store industriutbygginger vil også beslaglegge betydelige arealer. Foreliggende planer for batterifabrikker illustrerer dette, og det er en stor risiko for at verdifull natur og/eller matjord går tapt. Nedbygging av for eksempel skog og myr vil ikke bare være negativt for naturmangfoldet, men det vil også bidra til betydelige klimagassutslipp når arealer med høyt karboninnhold ødelegges. Det er derfor viktig å unngå at industriutbyggingene direkte eller indirekte resulterer i nedbygging av natur og/eller matjord.

Helhetlig plan

Nasjonale myndigheter må ikke stimulere energikrevende næringsvirksomhet dersom dette ikke samtidig følges opp med en politikk som sikrer tilstrekkelig energieffektivisering i byggsektoren og industrien samt modernisering av eldre vannkraftverk – for å frigjøre strøm til nye bruksformål. Naturvernforbundet etterlyser en forpliktende plan på dette feltet, som viser hvor mye kraft som vil frigjøres og dermed kan brukes til utfasing av fossil energibruk og til grønn næringsutvikling. Det er viktig å utnytte dette store potensialet framfor å satse på naturødeleggende vann- og vindkraftutbygging. I tillegg er det riktig å utnytte det betydelige potensialet som ligger i biogass, som blant annet kan erstatte en del av den kraftkrevende produksjonen av hydrogen.

Panasonic, Equinor og Hydro sendte før jul ut en [invitasjon til landets kommuner](#) om å komme med forslag til lokalisering av en mulig batterifabrikk, som trenger et areal på 400–1000 dekar og i første fase vil gi om lag 2000 ansatte. Det er ikke forbudt å sende ut en slik forespørsel. Men når det legges opp til en «konkurrans» mellom kommunene, er det ikke vanskelig å se for seg at mange kommuner vil tilby billige tomter for å tiltrekke seg fabrikkene, uten at verken jordvern, naturvern eller energiutnyttelse da kommer til å veie så tungt.

Naturvernforbundet savner en helhetlig lokaliseringsprosess for slike virksomheter. Det må stilles strenge krav til bruk av energieffektiv teknologi og utnyttelse av overskuddsvarme. En form for konsesjon som bidrar til riktig lokalisering med tanke på energibruk, kan være et virkemiddel. Det må også stilles strenge krav til effektiv arealbruk, for å hindre direkte eller indirekte nedbygging av matjord, verdifull natur eller arealer med høyt karboninnhold. Statsforvalterne må ha lav terskel for å fremme innsigelser i utbygginger som strider med slike krav. Her vil vi også vise til felles rundskriv sendt 8. februar 2021 fra landbruks- og matministeren og kommunal- og moderniseringsministeren, som vi langt på vei oppfatter som et direktiv til statsforvalterne om å ha lav terskel for å gripe inn når matjord trues av nedbygging.

Det er også nødvendig å vurdere hvilke næringer som skal kunne ha lav elavgift. Et eksempel her er datasentre for produksjon av kryptovaluta. Vi ser ikke at slike datasentre bidrar til bærekraftig næringsutvikling og mener følgelig at gunstige skatte- og avgiftsordninger ikke må gjelde for denne typen energikrevende aktivitet. Lav avgift gir også svakere insentiver til å drive energieffektivt. Hele ordningen med at datasentre betaler avgift med lav sats, bør evalueres.

Videre prosess

Naturvernforbundet ber myndighetene ta initiativ til at det kommer på plass konkrete virkemidler som gjør at satsing på energikrevende virksomheter ikke fører til ny utbygging av naturødeleggende vind- og vannkraft. Virkemidlene må isteden bidra til at vi faser ut fossil energibruk og satser på nye og grønne næringer på en måte med høy energiutnyttelse og minimale inngrep i natur og matjord. Vi tar for gitt at dette blir et sentralt tema i regjeringens kommende stortingsmelding om langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder

Kopi til:
Landbruks- og matdepartementet
Miljødirektoratet
Norges vassdrags- og energidirektorat